Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

21 päivänä tammikuuta 2021 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Sosiaalipolitiikka – Miesten ja naisten tasa-arvoinen kohtelu sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä – Direktiivi 79/7/ETY – 4 artiklan 1 kohta – Vapaaehtoinen ja varhennettu vanhuuseläkkeelle jääminen – Varhennettu vanhuuseläke – Kelpoisuus – Saatavan eläkkeen määrä, jonka on vastattava vähintään lakisääteistä vähimmäismäärää – Niiden työntekijöiden osuus, jotka eivät saa varhennettua eläkettä, kummassakin sukupuolessa – Naispuolisten työntekijöiden mahdollisen erityisen epäedullisen aseman oikeuttaminen – Kyseessä olevan jäsenvaltion sosiaalipolitiikan tavoitteet

Asiassa C-843/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (Katalonian itsehallintoalueen ylioikeus, Espanja) on esittänyt 12.11.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 20.11.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

vastaan

BT,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. Wahl sekä tuomarit F. Biltgen (esittelevä tuomari) ja L. S. Rossi,

julkisasiamies: G. Hogan,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), asiamiehinään A. Álvarez Moreno ja G. Guadaño Segovia,

– BT, edustajanaan I. de Gispert Català, abogado,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

– Espanjan hallitus, asiamiehenään S. Jiménez García,

– Portugalin hallitus, asiamiehinään A. Pimenta, M. Carneiro, M. J. Marques ja P. Barros da Costa,

– Euroopan komissio, asiamiehinään I. Galindo Martín ja C. Valero,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY (EYVL 1979, L 6, s. 24) 4 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Instituto Nacional de la Seguridad Social (kansallinen sosiaaliturvalaitos, Espanja; jäljempänä INSS) ja BT ja jossa on kyse siitä, että INSS ei myöntänyt BT:lle varhennettua eläkettä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 79/7 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on asteittain toteuttaa 3 artiklassa tarkoitetussa sosiaaliturvassa ja muussa sosiaalisessa suojelussa miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaate, jäljempänä ’tasa-arvoisen kohtelun periaate’.”

4 Kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään, että sitä sovelletaan lakisääteisiin järjestelmiin, jotka antavat turvaa muun muassa ”vanhuuden” varalta.

5 Mainitun direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tasa-arvoisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan, että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi eikä välillisesti etenkään siviilisäädyn tai perheaseman perusteella eikä varsinkaan, kun on kysymyksessä:

– järjestelmien soveltamisala ja niiden piiriin pääsemisen edellytykset;

– velvollisuus osallistua rahoitukseen ja maksuosuuksien laskentaperusteet;

– etuuksien, aviopuolisosta ja huollettavista johtuvat lisät mukaan lukien, laskentaperusteet sekä etuuksiin olevan oikeuden kestoa ja jatkumista koskevat edellytykset.”

6 Miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa 5.7.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/54/EY (EUVL 2006, L 204, s. 23) 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä sovelletaan seuraavia määritelmiä:

– –

b) ’välillinen syrjintä’: tilanne, jossa näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa henkilöt näiden sukupuolen perusteella erityisen epäedulliseen asemaan toiseen sukupuoleen verrattuna, paitsi jos kyseisellä säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on puolueettomasti perusteltavissa oleva oikeutettu tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia;

– –”

Espanjan oikeus

7 Yleisen sosiaaliturvalain (Ley General de la Seguridad Social), jonka konsolidoitu teksti hyväksyttiin 30.10.2015 annetulla kuninkaan asetuksella 8/2015 (Real Decreto Legislativo 8/2015; BOE nro 261, 31.10.2015), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasioiden tosiseikkoihin (jäljempänä yleinen sosiaaliturvalaki), 59 §:n otsikko on ”Vähimmäiseläkettä pienempää eläkettä täydentävä etuus”. Kyseisen pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Henkilöillä, jotka saavat sosiaaliturvajärjestelmän nojalla maksuperusteista eläkettä ja jotka eivät saa työtuloa, pääomatuloa, liiketoimintatuloa tai pääomavoittoja sen mukaisesti, mitä luonnollisten henkilöiden näitä tuloja koskevassa verotuksessa säädetään, ja henkilöillä, jotka saavat tällaisia tuloja, joiden määrä ei ylitä vastaavassa valtion yleistä tulo- ja menoarviota koskevassa laissa (Ley de Presupuestos Generales del Estado) vuosittain asetettua määrää, on oikeus saada eläkettä täydentäviä etuuksia, jotka ovat välttämättömiä eläkkeiden vähimmäistason saavuttamiseksi edellyttäen, että he asuvat Espanjassa, laissa tai asetuksissa vahvistettujen edellytysten mukaisesti.”

8 Yleisen sosiaaliturvalain 208 §:n, jonka otsikko on ”Varhennettu eläke asianomaisen tahdosta”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Varhennetulle eläkkeelle pääsy asianomaisen hakemuksesta edellyttää seuraavien edellytysten täyttymistä:

a) Hakijan ikä on enintään kaksi vuotta alhaisempi kuin eläkeikä, joka lasketaan jokaisessa tapauksessa edellä 205 §:n 1 momentin a kohdassa tarkoitetulla tavalla siten, ettei edellä 206 §:ssä tarkoitettuja vähennyskertoimia oteta huomioon.

b) Hakija on tosiasiallisesti maksanut vakuutusmaksuja vähintään 35 vuoden ajan ilman, että tätä varten otettaisiin huomioon palkanlisien suhteellista osuutta – –.

c) Sen jälkeen, kun tämän eläkemuodon myöntämiselle asetettujen yleisten ja erityisten vaatimusten on osoitettu täyttyvän, saatavan eläkkeen määrän on oltava suurempi kuin vähimmäiseläkkeen, jota kyseiselle henkilölle olisi hänen perhetilanteensa perusteella maksettava hänen täytettyään 65 vuotta. Jollei tämä edellytys täyty, oikeutta tähän varhennettua eläkettä koskevaan muotoon ei voida myöntää.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

9 BT oli kotitaloustyöntekijä, joten hän kuului Espanjan erityiseen sosiaaliturvajärjestelmään, joka oli tarkoitettu kyseiseen luokkaan kuuluville työntekijöille (jäljempänä ”erityisjärjestelmä”). BT suoritti maksuja kyseiseen järjestelmään 14 054 päivän mittaisen kauden ajan lukuun ottamatta 166 päivää.

10 Hän jätti 12.12.2016 INSS:lle hakemuksen varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämiseksi 4.1.2017 alkaen, jolloin hän täytti 63 vuotta, yleisen sosiaaliturvalain 208 §:n nojalla.

11 INSS hylkäsi kyseisen hakemuksen 19.12.2016 päivätyllä päätöksellä, joka pysytettiin BT:n oikaisuvaatimuksen jälkeen tehdyllä päätöksellä, sillä perusteella, että BT ei täyttänyt kyseisen lain 208 §:n 1 momentin c kohdassa säädettyä varhennetun vanhuuseläkkeen kelpoisuusedellytystä, koska hän olisi saanut eläkettä, joka oli pienempi kuin se vähimmäiseläke, johon hän olisi oikeutettu 65-vuotiaana perhetilanteensa huomioon ottaen.

12 Juzgado de lo Social nº 10 de Barcelona (Barcelonan työ- ja sosiaaliasioiden tuomioistuin nro 10, Espanja) hyväksyi kanteen, jonka BT nosti kyseisistä päätöksistä. Kyseinen tuomioistuin katsoi, että kyseinen yleisen sosiaaliturvalain säännös syrji naisia välillisesti direktiivin 79/7 vastaisesti, koska valtaosa kotitaloustyöntekijöistä on naisia ja kyseisen sektorin työntekijällä ei ole oikeutta sen suuruiseen eläkkeeseen, että hän voisi hakea ja saada varhennettua vanhuuseläkettä 63 vuoden iässä, vaikka hän olisi suorittanut maksuja erityisjärjestelmään 44,5 vuoden ajan.

13 INSS valitti tästä ratkaisusta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen Tribunal Superior de Justicia de Cataluñaan (Katalonian itsehallintoalueen ylioikeus, Espanja). Kyseinen tuomioistuin totesi, että erityisjärjestelmän maksuperuste oli aluksi matalampi kuin Espanjan yleisen sosiaaliturvajärjestelmän maksuperuste. Näin ollen erityisjärjestelmään kuuluvien henkilöiden eläkkeet olivat myös matalampia kuin yleiseen järjestelmään kuuluvien henkilöiden eläkkeet. Erityisjärjestelmän maksuperustetta oli kuitenkin yhdenmukaistettu asteittain yleisen järjestelmän maksujen mukaiseksi alkaen siitä, kun ensiksi mainittu järjestelmä sisällytettiin viimeksi mainittuun järjestelmään vuonna 2012.

14 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan yleisen sosiaaliturvalain 208 §:n 1 momentin c kohtaa sovelletaan kaikkiin työntekijöihin, jotka kuuluvat yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään. Järjestelmään kuuluvilla henkilöillä, jotka päättävät vapaaehtoisesti siirtyä varhennetusti vanhuuseläkkeelle, mutta joiden kohdalla varhennetun vanhuuseläkkeen määrä jää pienemmäksi kuin lakisääteisen vähimmäiseläkkeen määrä, johon heillä olisi oikeus 65-vuotiaana, ei ole kyseisen säännöksen nojalla oikeutta varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, joten kyseisellä säännöksellä suljetaan pois se, että näille henkilöille maksetaan eläkettä täydentävä etuus, josta aiheutuisi kuluja kansalliseen talousarvioon. Kyseinen säännös on lisäksi Euroopan unionin eläkkeitä koskevien tavoitteiden mukainen; tavoitteena on saavuttaa kestävä tasapaino työssä vietetyn ajan ja eläkkeellä vietetyn ajan välillä. Tältä osin olisi vastoin sitä unionin tukemaa kehityssuuntaa, jossa eläkeikää nostetaan ja työelämässä vietetyn ajan pidentämisen kannustimia

vahvistetaan, että työntekijä voisi vapaaehtoisesti madaltaa eläkeikäänsä ilman, että hänen eläkkeensä määrä vähenisi, eläkettä täydentävän etuuden ansiosta. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa lisäksi, että mainitussa säännöksessä säädetyn kaltaista edellytystä ei aseteta, jos varhennettu siirtyminen vanhuusseläkkeelle liittyy työntekijästä riippumattomaan syyhyn kuten yritysjärjestelyyn ja kuuluu näin ollen yleisen sosiaalilain 207 §:n alaan.

15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, että virallisten tilastojen mukaan 89 prosenttia erityisjärjestelmään kuuluvista kotitaloustyöntekijöistä on naisia. Kyseinen tuomioistuin arvioi kuitenkin, että sen tutkimiseksi, seuraako kyseisen lain 208 §:n 1 momentin c kohdasta naispuolisiin työntekijöihin kohdistuvaa välillistä syrjintää, on otettava huomioon kaikki yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvat henkilöt, jotka kaikki kuuluvat kyseisen säännöksen soveltamisalaan. Näin ollen on otettava huomioon erityisjärjestelmään kuuluvien henkilöiden lisäksi muun muassa naiset, jotka avioliiton, lasten tai osa-aikatyön kaltaisista muista syistä ovat suorittaneet alhaisempia maksuja ja suorittaneet niitä lyhyemmiltä ajanjaksoilta.

16 Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että integraatiosta, sosiaaliturvasta ja maahanmuutosta vastaavan ministerin (Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones) toimittamien tilastojen mukaan suurempi osuus eläkkeellä olevista naisista kuin miehistä saa eläkettä täydentävää etuutta saavuttaakseen lakisääteisen vähimmäiseläkkeen, mikä viittaa siihen, että mainitun lain 208 §:n 1 momentin c kohta, jossa asetetaan edellytykseksi sille, että työntekijä, joka päättää vapaaehtoisesti varhennetusta vanhuuseläkkeelle siirtymisestä, saa varhennettua vanhuuseläkettä, se, että hän saa lakisääteistä vähimmäiseläkettä itse suorittamiensa maksujen perusteella ilman tällaisen eläkettä täydentävän etuuden maksamista, saattaa epäedulliseen asemaan enemmän naisia kuin miehiä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa, että vuonna 2018 eläkettä täydentävää etuutta sai 422 112 miestä, mikä on 15,23 prosenttia miesten saamista eläkkeistä, ja 468 822 naista, mikä on 31,45 prosenttia naisten saamista eläkkeistä.

17 Näiden seikkojen valossa Tribunal Superior de Justicia de Cataluña päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”Onko direktiivin 79/7 4 artiklassa säädettyä sukupuoleen perustuvan välillisen syrjinnän kieltoa sosiaaliturvaetuuksien saamisessa ja niiden laskennassa tulkittava siten, että se on esteenä [yleisen sosiaaliturvalain] 208 §:n [1 momentin] c kohdan kaltaiselle kansalliselle oikeussäännölle, jossa edellytetään kaikkien niiden yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvien henkilöiden osalta, jotka haluavat siirtyä vapaaehtoisesti varhennetusti vanhuuseläkkeelle, että yleisesti sovellettavan järjestelmän mukaisesti laskettava eläke muodostuu ilman vähimmäiseläkettä pienempää eläkettä täydentäviä etuuksia vähintään vähimmäiseläkkeen suuruiseksi, koska tämä syrjii välillisesti yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvia naisia, sillä sääntöä sovelletaan huomattavasti useammin naisiin kuin miehiin?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy ennakkoratkaisukysymyksellään pääasiallisesti sitä, onko direktiivin 79/7 4 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tilanteessa, jossa yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluva työntekijä siirtyy vapaaehtoisesti ja varhennetusti vanhuuseläkkeelle, hänen varhennettua vanhuuseläkettä koskevan oikeutensa edellytykseksi asetetaan se, että kyseisen eläkkeen määrä

vastaa vähintäänkin sen eläkkeen vähimmäismäärää, johon kyseisellä työntekijällä olisi oikeus 65-vuotiaana, koska mainittu lainsäädäntö saattaa naispuoliset työntekijät erityisen epäedulliseen asemaan miespuolisiin työntekijöihin verrattuna.

19 On palautettava mieleen, että yleisen sosiaaliturvalain 208 §:n 1 momentin c kohdassa asetetaan edellytykseksi varhennetun vanhuuseläkkeen saamiselle asianomaisen pyynnöstä se, että saatavan eläkkeen määrä on suurempi kuin se vähimmäiseläkkeen määrä, jota sovelletaan kyseiseen asianomaiseen hänen täyttäessään 65 vuotta. Kyseinen edellytys täydentää muita kyseisen 208 §:n 1 momentin a ja b kohdassa olevia tällaiselle varhennetulle vanhuuseläkkeelle asetettuja kelpoisuusedellytyksiä; näitä ovat se, että kyseisen työntekijän ikä on enintään kaksi vuotta alhaisempi kuin kyseisessä laissa asetettu vanhuuseläkeikä ja se, että hän on tosiasiallisesti maksanut vakuutusmaksuja vähintään 35 vuoden ajan.

20 Unionin tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus todeta, että unionin oikeus – tarkemmin ottaen sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 883/2004 (EUVL 2004, L 166, s. 1 ja oikaisu EUVL 2004, L 200, s. 1) –, ei ole lähtökohtaisesti esteenä yleisen sosiaaliturvalain 208 §:n 1 momentin c kohdan kaltaiselle kansallisen lainsäädännön säännökselle, jonka nojalla varhennettua vanhuuseläkettä ei myönnetä, jos sen eläkkeen määrä, johon hakijalla olisi oikeus tällaisen eläkkeen nojalla, ei vastaa sen eläkkeen vähimmäismäärää, jonka hän saa lakisääteisessä eläkeiässä (ks. vastaavasti tuomio 5.12.2019, Bocero Torrico ja Bode, C-398/18 ja C-428/18, EU:C:2019:1050, 25–27 kohta).

21 On kuitenkin tutkittava, onko pääasiassa kyseessä oleva tällainen kansallisen lainsäätäjän valinta direktiivin 79/7 mukainen (ks. analogisesti tuomio 14.4.2015, Cachaldora Fernández, C-527/13, EU:C:2015:215, 26 kohta).

22 Tältä osin kyseisen direktiivin 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa, luettuna yhdessä 3 artiklan 1 kohdan a alakohdan kolmannen luetelmakohdan kanssa, kielletään kaikki sukupuoleen perustuva syrjintä siltä osin kuin kyse on muun muassa vanhuuden varalta turvaa antavien lakisääteisten järjestelmien piiriin pääsemisen edellytyksistä (tuomio 26.6.2018, MB (Sukupuolenvaihdos ja vanhuuseläke), C-451/16, EU:C:2018:492, 32 kohta). On riidatonta, että pääasiassa kyseessä oleva varhennetun vanhuuseläkkeen järjestelmä kuuluu kyseisiin järjestelmiin.

23 Aluksi on todettava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö ei syrji välittömästi sukupuolen perusteella, koska sitä sovelletaan erotuksetta mies- ja naispuolisiin työntekijöihin.

24 Siitä, merkitseekö tällainen säännöstö välillistä syrjintää, on palautettava mieleen, että tämä käsite on direktiivin 79/7 asiayhteydessä ymmärrettävä samalla tavoin kuin direktiivin 2006/54 asiayhteydessä (tuomio 8.5.2019, Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Viimeksi mainitun direktiivin 2 artiklan 1 kohdan b alakohdasta ilmenee, että sukupuoleen välillisesti perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tilannetta, jossa näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa henkilöt näiden sukupuolen perusteella erityisen epäedulliseen asemaan toiseen sukupuoleen verrattuna, paitsi jos kyseisellä säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on puolueettomasti perusteltavissa oleva oikeutettu tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

25 Tällaisesta erityisen epäedullisesta asemasta voitaisiin katsoa olevan kyse muun muassa silloin, jos osoitettaisiin, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen säännöstö vaikuttaa kielteisesti huomattavasti suurempaan osuuteen yhtä sukupuolta olevista henkilöistä verrattuina toista

sukupuolta oleviin henkilöihin. Kansallisen tuomioistuimen asiana on arvioida, onko tilanne tämä pääasiassa (ks. mm. tuomio 8.5.2019, Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Nyt käsiteltävänä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa kansallisella tuomioistuimella on käytössään tilastotietoja, unionin tuomioistuin on katsonut yhtäältä, että kyseisen tuomioistuimen asiana on ottaa huomioon kaikki sen kansallisen säännöstön piiriin kuuluvat työntekijät, johon erilainen kohtelu perustuu, ja toisaalta, että paras tapa vertailla on verrata niiden työntekijöiden osuuksia, joihin väitetysti erilainen kohtelu vaikuttaa ja joihin se ei vaikuta, kyseisen säännöstön soveltamisalaan kuuluvan naispuolisen työvoiman keskuudessa ja samoja osuuksia tähän soveltamisalaan kuuluvan miespuolisen työvoiman keskuudessa (ks. vastaavasti tuomio 24.9.2020, YS (Ylemmän henkilöstön ammatilliset lisäeläkkeet), C-223/19, EU:C:2020:753, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on tältä osin arvioida, missä määrin sille esitetyt tilastotiedot ovat luotettavia ja voidaanko ne ottaa huomioon; sen on toisin sanoen arvioitava muun muassa, voidaanko niiden katsoa ilmaisevan muuta kuin täysin satunnaisia tai suhdanteita kuvaavia ilmiöitä ja ovatko ne riittävän merkityksellisiä (tuomio 24.9.2020, YS (Ylemmän henkilöstön ammatilliset lisäeläkkeet), C-223/19, EU:C:2020:753, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on ensiksi otettava huomioon paitsi erityisjärjestelmään kuuluvat henkilöt, niin myös kaikki työntekijät, jotka kuuluvat Espanjan yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään, johon mainitut erityisjärjestelmään kuuluvat työntekijät on sisällytetty. Pääasiassa kyseessä olevaa lainsäädäntöä nimittäin sovelletaan kaikkiin mainittuun yleiseen järjestelmään kuuluviin henkilöihin.

29 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin myös huomauttaa, toiseksi se osuus yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvista henkilöistä, joka joutuu epäedulliseen asemaan yleisen sosiaalilain 208 §:n 1 momentin c kohdan nojalla, voidaan yksilöidä luotettavalla tavalla ottamalla huomioon niiden eläkeläisten lukumäärä, jotka saavat eläkettä täydentävää etuutta saadakseen lakisääteistä minimieläkettä, verrattuna kyseiseen järjestelmään kuuluvien eläkeläisten kokonaismäärään. On nimittäin niin, että kyseisen säännöksen nojalla juuri niiden henkilöiden, jotka saavat eläkettä täydentävää etuutta, varhennettua vanhuuseläkettä koskeva hakemus hylättäisiin, koska saatavan eläkkeen määrä tällaisen hakemuksen jättämishetkellä olisi ollut pienempi kuin mainittu lakisääteinen vähimmäiseläke. Sitä vastoin se, että otetaan huomioon ainoastaan sellaiset henkilöt, joiden varhennettua vanhuuseläkettä koskeva hakemus on tosiasiallisesti hylätty kyseisen lain 208 §:n 1 momentin c kohdan nojalla – kuten INSS ja Espanjan hallitus ehdottivat kirjallisissa huomautuksissaan –, ei välttämättä osoita sellaisten henkilöiden lukumäärää, johon kyseinen säännös vaikuttaa, koska on mahdollista, että monet heistä eivät ole tehneet tällaista hakemusta.

30 Joka tapauksessa kolmanneksi on niin, että sen määrittämiseksi, merkitseekö nyt käsiteltävänä olevassa asiassa yleisen sosiaalilain 208 §:n 1 momentin c kohta itsessään direktiivin 79/7 4 artiklan 1 kohdan vastaista välillistä syrjintää, on otettava huomioon ne henkilöt, joiden varhennettua vanhuuseläkettä koskeva hakemus on hylätty yksinomaan 208 §:n 1 momentin c kohdan nojalla, mutta ei niitä henkilöitä, joiden osalta kyseisessä säännöksessä asetetun edellytyksen lisäksi jäävät täyttymättä kyseisen 208 §:n 1 momentin a ja b kohdassa tarkoitetut ikää tai vakuutusmaksujen maksamisaikaa koskevat edellytykset. Kuten INSS ja Espanjan hallitus mainitsevat kirjallisissa huomautuksissaan, tällaisen välillisen syrjinnän olemassaolo voidaan

selvittää ottamalla huomioon saman vuoden ajalta sellaisten uusien eläkeläisten lukumäärä, jotka täyttävät yleisen sosiaalilain 208 §:n 1 momentin b kohdassa tarkoitetun edellytyksen, eli he ovat suorittaneet vakuutusmaksuja yli 35 vuotta, ja jotka saavat eläkettä täydentävää etuutta, verrattuna uusien eläkeläisten kokonaislukumäärään samana vuonna.

31 Edellä esitetyistä näkökohdista seuraa pääasiassa kyseessä olevassa asiassa, että jos ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle esitetyt tilastot osoittaisivat, että yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvien uusien naispuolisten eläkeläisten joukossa niiden osuus, jotka ovat suorittaneet vakuutusmaksuja yli 35 vuotta ja saavat eläkettä täydentävää etuutta, on huomattavasti korkeampi kuin samaan järjestelmään kuuluvien uusien miespuolisten eläkeläisten joukossa todettu vastaava osuus, olisi katsottava, että yleisen sosiaaliturvalain 208 §:n 1 momentin c kohta merkitsee direktiivin 79/7 4 artiklan 1 kohdan vastaista sukupuoleen perustuvaa välillistä syrjintää, ellei kyseinen säännös ole perusteltavissa seikoilla, jotka ovat objektiivisia ja joilla ei mitenkään syrjitä sukupuolen perusteella (ks. analogisesti tuomio 8.5.2019, Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, 47 kohta).

32 Pääasiassa kyseessä oleva lainsäädäntö on näin ollen perusteltavissa erityisesti silloin, jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin päätyisi toteamaan, että kyseessä olevalla lainsäädännöllä toteutetaan sosiaalipolitiikan hyväksyttävää tavoitetta, se on sovelias kyseisen päämäärän saavuttamiseksi ja se on sitä varten tarpeellinen, minkä lisäksi sen voidaan katsoa olevan omiaan takaamaan kyseessä olevan tavoitteen vain, jos se tosiasiallisesti vastaa pyrkimykseen saavuttaa tavoite ja jos sitä pannaan täytäntöön johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti (ks. vastaavasti tuomio 24.9.2020, YS (Ylemmän henkilöstön ammatilliset lisäeläkkeet), C-223/19, EU:C:2020:753, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Lisäksi on palautettava mieleen, että jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta, kun ne valitsevat toimenpiteet, joilla ne voivat toteuttaa sosiaali- ja työllisyyspoliittiset tavoitteensa (tuomio 24.9.2020, YS (Ylemmän henkilöstön ammatilliset lisäeläkkeet), C-223/19, EU:C:2020:753, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, että Espanjan lainsäätäjä otti yleisen sosiaalilain 208 §:n 1 momentin c kohtaa säätäessään huomioon Espanjan lainsäädännön, jonka nojalla kenenkään ei pidä saada eläkettä, joka on pienempi kuin vuosittain määritetty vähimmäiseläke, jota pidetään vähimmäistoimeentulon tasoisena, mikä tarkoittaa tietyissä tapauksissa mainitun lain 59 §:n mukaisen eläkettä täydentävän etuuden maksamista. Pääasiassa kyseessä olevasta lainsäädännöstä seuraa kuitenkin, että tietty määrä työntekijöitä, jotka haluavat vapaaehtoisesti siirtää aiemmaksi vanhuuseläkkeelle siirtymistään ja näin ollen saada varhennettua vanhuuseläkettä, ei saa viimeksi mainittua sillä perusteella, että sen määrä olisi vähimmäiseläkettä pienempi ja tämän seurauksena kyseinen työntekijä saisi sovellettavan kansallisen oikeuden nojalla oikeuden eläkettä täydentävään etuuteen.

35 Tämän osalta on aluksi palautettava mieleen, että unionin tuomioistuin on yhtäältä todennut, että vähimmäistoimeentuloa vastaavan etuuden myöntäminen on erottamaton osa jäsenvaltioiden sosiaalipolitiikkaa, ja toisaalta, että sellaisen korvauslisän maksaminen, jonka tarkoituksena on taata saajalleen vähimmäistoimeentulo, jos hänen eläkkeensä on riittämätön, on hyväksyttävä sosiaalipoliittinen tavoite, joka ei liity mitenkään sukupuoleen perustuvaan syrjintään (ks. vastaavasti tuomio 20.10.2011, Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, 89–91 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 Pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön oikeutuksen osalta INSS ja Espanjan hallitus esittävät kirjallisissa huomautuksissaan, että yleisen sosiaaliturvalain 208 §:n 1 momentin c kohdalla pyritään, kun siinä evätään varhennettu vanhuuseläke henkilöiltä, jotka päättävät siirtää aiemmaksi vanhuuseläkkeelle siirtymistään mutta joilla olisi kyseisen eläkkeen määrän huomioon ottaen oikeus valtion varoista maksettavaan eläkettä täydentävään lisään, säilyttämään Espanjan sosiaaliturvajärjestelmän kestävyys ja saavuttamaan kestävä tasapaino työelämässä ja eläkkeellä vietetyn ajan välillä, kun otetaan huomioon, että rajoittamaton pääsy varhennetulle vanhuuseläkkeelle aiheuttaisi vakavia seurauksia kyseisen järjestelmän rahoitukselle.

37 Ennakkoratkaisupyynnöstä ja INSS:n ja Espanjan hallituksen kirjallisista huomautuksista käy tältä osin ilmi, että pääasiassa kyseessä olevat kansallisen lainsäädännön tavoitteet ovat unionin tavoitteiden, jotka esitetään 7.7.2010 päivätyssä komission vihreässä kirjassa nimeltä ”Riittävien, kestävien ja turvattujen eurooppalaisten eläkejärjestelmien kehittäminen” (KOM(2010)365 lopullinen), sekä 16.2.2012 päivätyssä komission valkoisessa kirjassa nimeltä ”Toimintasuunnitelma riittäviä, turvattuja ja kestäviä eläkkeitä varten” (COM(2012) 55 final), ja joihin sisältyy kestävän tasapainon saavuttaminen työuran ja eläkkeellä vietetyn ajan välillä ottaen huomioon erityisesti eliniänodotteen kehittyminen, jotta turvataan eläkejärjestelmien riittävyys ja kestävyys, mukaisia.

38 Unionin tuomioistuimella on ollut tilaisuus todeta, että vaikka talousarvioon liittyvillä näkökohdilla ei voida perustella jompaankumpaan sukupuoleen kohdistuvaa syrjintää, eläkkeiden kestävän rahoituksen varmistamista koskevia päämääriä voidaan jäsenvaltioilla oleva laaja harkintavalta huomioon ottaen sitä vastoin pitää oikeutettuina sosiaalipoliittisina tavoitteina, joilla ei ole mitään tekemistä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kanssa (ks. vastaavasti tuomio 24.9.2020, YS (Ylemmän henkilöstön ammatilliset lisäeläkkeet), C-223/19, EU:C:2020:753, 60 ja 61 kohta).

39 Tästä seuraa, että INSS:n ja Espanjan hallituksen esiin nostamilla tavoitteilla voidaan lähtökohtaisesti oikeuttaa mahdollinen erilainen kohtelu naispuolisten työntekijöiden vahingoksi, joka seuraa välillisesti yleisen sosiaaliturvalain 208 §:n 1 momentin c kohdan soveltamisesta.

40 Tällainen kansallinen lainsäädäntö vaikuttaa soveltuvan mainittujen tavoitteiden saavuttamiseen. Sillä, että henkilöt, jotka aikovat vapaaehtoisesti siirtyä varhennetusti vanhuuseläkkeelle mutta jotka saisivat tällaisen eläkkeen määrän perusteella oikeuden eläkettä täydentävään etuuteen, eivät saa siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle, pyritään nimittäin turvaamaan Espanjan sosiaaliturvajärjestelmän rahoitusta ja pidentämään kyseisten henkilöiden työssäoloajan pituutta. Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että jollei näin tapahtuisi, kyseessä olevien henkilöiden oikeus saada varhennettua vanhuuseläkettä ja eläkettä täydentävää etuutta vaarantaisi kyseisten tavoitteiden toteutumisen, koska silloin sallittaisiin erityisesti se, että mainitut henkilöt voisivat työskennellä lyhyemmän ajan ja siirtyä varhennetusti vanhuuseläkkeelle ilman, että heidän tuleva eläkkeensä sen seurauksena kuitenkin pienenisi.

41 On lisäksi todettava, että pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö on pantu täytäntöön johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti, koska sitä sovelletaan kaikkiin Espanjan yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluviin työntekijöihin.

42 On myös selvää, että kyseisestä kansallisesta lainsäädännöstä ei seuraa toimenpiteitä, joilla ylitettäisiin se, mikä on tarpeen tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi. Kyseisellä lainsäädännöllä kielletään vanhuuseläkkeelle siirtyminen ainoastaan sellaisilta henkilöiltä, jotka

aikovat vapaaehtoisesti siirtyä varhennetusti vanhuuseläkkeelle mutta joiden eläkkeen määrä tarkoittaisi rasitusta kansalliselle sosiaaliturvajärjestelmälle, koska heille on sen vuoksi maksettava eläkettä täydentävää etuutta. Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta käy lisäksi ilmi, että tällainen epääminen tulee kyseeseen vain tilanteessa, jossa työntekijän varhennettu siirtyminen vanhuuseläkkeelle tapahtuu hänen oman tietoisen päätöksensä perusteella, eikä se tule kyseeseen hänestä riippumattoman syyn eli esimerkiksi yritysjärjestelyn yhteydessä. Kuten komissio esittää kirjallisissa huomautuksissaan, kansallinen lainsäätäjä ei olisi näin ollen voinut tehdä toisenlaista lainsäädännöllistä ratkaisua, jossa poikettaisiin vähimmäiseläkkeen saamista koskevasta takuusta tilanteessa, jossa varhennetulle vanhuuseläkkeelle siirryttäisiin vapaaehtoisesti, vaarantamatta kyseisellä takuulla tavoiteltua sosiaalipoliittista tavoitetta sellaisena kuin se on mainittu edellä 35 kohdassa.

43 Edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 79/7 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tilanteessa, jossa yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluva työntekijä siirtyy vapaaehtoisesti ja varhennetusti vanhuuseläkkeelle, hänen varhennettua vanhuuseläkettä koskevan oikeutensa edellytykseksi asetetaan se, että kyseisen eläkkeen määrä vastaa vähintäänkin sitä eläkkeen vähimmäismäärää, johon kyseisellä työntekijällä olisi oikeus 65-vuotiaana, vaikka mainittu lainsäädäntö asettaisi naispuoliset työntekijät erityisen epäedulliseen asemaan miespuolisiin työntekijöihin verrattuna, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, edellyttäen kuitenkin, että kyseinen seuraus on perusteltu sellaisten hyväksyttävien sosiaalipoliittisten tavoitteiden perusteella, joilla ei ole mitään tekemistä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

44 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY 4 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tilanteessa, jossa yleiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluva työntekijä siirtyy vapaaehtoisesti ja varhennetusti vanhuuseläkkeelle, hänen varhennettua vanhuuseläkettä koskevan oikeutensa edellytykseksi asetetaan se, että kyseisen eläkkeen määrä vastaa vähintäänkin sitä eläkkeen vähimmäismäärää, johon kyseisellä työntekijällä olisi oikeus 65-vuotiaana, vaikka mainittu säännös asettaa naispuoliset työntekijät erityisen epäedulliseen asemaan miespuolisiin työntekijöihin verrattuna, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava, edellyttäen kuitenkin, että kyseinen seuraus on perusteltu sellaisten hyväksyttävien sosiaalipoliittisten tavoitteiden perusteella, joilla ei ole mitään tekemistä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kanssa.

Allekirjoitukset